

Magtanvendelse - hvordan går det i kommunerne?

Susanne B. Holm, selvstændig jurist og indehaver af Paragraf&Praksis, ekstern lektor på socialrådgiveruddannelsen på Aalborg Universitet

Magtanvendelse

Susanne B. Holms oplæg tog udgangspunkt i Ankestyrelsens undersøgelse af "Kommunernes håndtering af magtanvendelsesreglerne over for borgere med demens" fra november 2015, som er en spørgeskemaundersøgelse med svar fra 8698 kommuner, og der er lavet juridisk vurdering af 57 sager.

Det viste sig, at 53 pct. af de undersøgte afgørelser ikke er i overensstemmelse med regler og praksis, og det er sager, der ikke er anket.

Susanne B. Holm spørger: "Er det overhovedet muligt at løse problemerne? og har demenskoordinatorer en rolle i løsningen af problemerne"? Dette vil hun forsøge at give svar på i oplægget

Selvbestemmelse

Service-loven §124, stk. 1 om formålet med reglerne om magtanvendelse

"At begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige"

Jura

Det vil sige at man bestemmer selv som udgangspunkt.

"At indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand"
Det vil sige, hvis det overhovedet kan lade sig gøre at løse opgaverne med en anden eller bedre omsorg, pleje og socialpædagogik, så er magtanvendelse altid ulovlig.

Hvad er der galt i magtanvendelse, ifølge undersøgelsen?

Det kan ofte være et mangelfuldt oplysningsgrundlag, hvor der er fejl i afgrænsningen af de forskellige bestemmelser om magtanvendelse, det vil sige, måske er betingelserne for indgreb ikke opfyldt. De materielle betingelser for det enkelte indgreb har ikke været til stede, det vil sige at betingelserne for indgreb ikke er opfyldt. Der mangler oplysninger om alternativer til magtanvendelse, altså er betingelserne for indgrebet ikke opfyldt. Undersøgelsen viste også, at der mangler oplysninger om handleplaner, at der er store problemer med klagevejledning i sagerne og problemer med rettidig registrering og indberetning.

Susanne B. Holm sammenfatter, at der er brugt magt og tvang over for sårbare borgere, når de har fået kommunal omsorgshjælp, uden at betingelserne for disse indgreb nødvendigvis har været opfyldt, og der har været en utilstrækkelig synlighed og i mange tilfælde uden efterfølgende kontrol.

Hvad var og er meningen med at lovgive om magtanvendelser?

Service-lovens magtanvendelsesregler trådte i kraft 1. januar 2000.

Formålet med reglerne er "At begrænse magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten til det absolut nødvendige". Disse indgreb må aldrig erstatte, pleje og socialpædagogisk bistand.

(Service-lovens § 124)

Intentionen var at styrke retssikkerheden for psykisk svage borgere, ved at præcisere den offentlige aktive omsorgspligt, og også ved manglende samtykke. At præcisere det retlige grundlag for magtanvendelse, det handler om, hvilke indgreb må der foretages? Hvilke betingelser skal være opfyldt?

Hvem kan beslutte indgrebet, og hvem må udføre indgrebet? Hvornår skal der beskikkes advokat og værge? Hvornår kan der klages, og hvem kan klage.

Det var forudsat ved vedtagelsen af reglerne, at der skal være fokus på pædagogisk udvikling, og der skal være åbenhed, reflekteres og dialog om svære situationer.

Undersøgelsens resultat giver Ankestyrelsen grundlag for anbefalinger til kommunerne. I alt syv anbefalinger. Tre anbefalinger vedrørende sagsoplysning er betingelserne for indgrebet overhovedet opfyldt. En anbefaling vedrørende opfølgning - er hjælpen stadig tilstrækkelig og relevant? To anbefalinger vedrørende afgørelsen - herunder klagevejledning, afgørelsen skal være skriftlige. En anbefaling vedrørende kommunernes vejledning om magtanvendelse.

Heraf er de seks anbefalinger lovfæstet krav til sagsbehandlingen. Anbefalingerne rettes hovedsageligt til myndighedsniveauet.

Ifølge Ankestyrelsens undersøgelse har 92 pct. af kommunerne retningslinjer for, hvem der træffer afgørelser om brug af magtanvendelse efter SSL §§ 125 - 128, og af de 92 pct. kommuner træffer demenskonsulenter eller demenskoordinatorer afgørelser i 53 pct. af tilfældene.

Susanne B. Holm spørger, om der i salen er demenskonsulenter eller demenskoordinatorer som er med til at træffe afgørelser om magtanvendelser i deres kommune? Der er i salen mange hænder oppe.

Sagsbehandlingen skal sikre, at sagerne behandles korrekt og dermed kommer til den rette afgørelse.

Susanne B. Holm siger ja til at det er muligt at løse problemerne omkring sagsbehandlingen med de rette juridiske kompetencer. Der skal være styr på betingelserne i Serviceloven og på sagsbehandlingsreglerne i Forvaltningslov, Offentliglov, Persondataloven, Retssikkerhedslov og de retlige principper om f.eks. mindsteindgreb. Der skal være kompetencer om de pædagogiske tiltag, så man ved, at den rette pædagogiske indsats er afprøvet, at de sundhedsfaglige kompetencer er tilstede, at den rette pleje og omsorg er forsøgt, og sikre, at hjælpen tilbydes på en etisk forsvarlig måde. Her spiller demenskonsulenterne og demenskoordinatorer en rolle i løsningen af problemerne, enten ved direkte at være involveret i sagsbehandlingen, eller påse /spørge til, om sagerne behandles ordentligt.

Susanne B. Holm siger, at de syv anbefalinger måske er den sværeste udfordring, for kommunerne skal i højere grad påse og vejlede om pligten til at registrere og indberette tilfælde af tvangsmæssige indgreb, herunder sikre vejledning af personale i, hvornår der er tale om et tvangsmæssigt indgreb.

Kan det egentlig ikke være lige meget, om disse regler bliver fulgt, hvis bare de sociale pædagogiske tiltag er i orden?

Nej - her påpeger Susanne B. Holm, at der hvor det er svært, er opfattelsen af magtanvendelse og hvad der skal registreres og indberettes, fordi plejepersonalet har svært ved at vurdere, hvor grænsen går mellem omsorg og magtanvendelse, og derfor ikke indberetter alle tilfælde af magtanvendelser. Plejepersonalet kan være i tvivl om, hvorvidt der er tale om magtanvendelse eller ej. De ser ikke altid et indgreb som magtanvendelse, men mere som et omsorgstilbud især ved hygiejnesituationer.

Kommunerne skal i højre grad påse og vejlede om, hvad tvangsmæssig indgreb 7 magtanvendelse er og vigtigheden af at registrere og indberette disse indgreb.

Dette er demenskonsulenternes og demenskoordinatorernes opgave fordi, i følge Ankestyrelsen har 82 ud af 83 kommuner oplyst, at de har demenskonsulenter og demenskoordinatorer, som har specialiseret sig i magtanvendelse efter serviceloven. 94 pct. af demenskonsulenterne og demenskoordinatorerne rådgiver og uddanner personale.

Susanne B. Holm konkluderer, at noget kan tyde på, at det alligevel er svært at vejlede om, hvad et tvangsmæssigt indgreb/magtanvendelse er. Hun spørger ud i salen, og en stor del af deltagerne svarer ved håndsoprækning, at det er svært at rådgive om, hvornår magt er magt.

Susanne B. Holm anbefaler, at man ringer til juridisk hotline, der kan man få hurtig svar.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler at Danmark ændrer serviceloven, bekendtgørelsen og vejledning for magtanvendelse således, at det sikrer, at plejepersonalet ikke bringes i situationer, hvor de skal vælge mellem på den ene side at undlade at give demente og andre med betydelig og varig nedsat funktionsevne den nødvendige omsorg eller på den anden side yde omsorgen på et uhjemlet grundlag. Det anbefales, at der gennemføres et serviceeftersyn af magtanvendelsesreglerne i serviceloven (fra Sundhedsstyrelsen faglige oplæg til regeringens kommende nationale demenshandlingsplan 2025, anbefaling 7).

Susanne B. Holm kom til slut med en historie fra det virkelige liv, om Svend og daghjem, og efterfølgende hvad vi bør huske på....

Svend ønsker ikke at komme i daghjem denne dag, selv om ægtefælle forsøger at overtale ham, da hun gerne vil i Bilka. Da bussen kommer, siger chaufføren, som også kender hans ægtefælle. "Svend, du kan vælge mellem to ting, du kan tage med din kone i Bilka (dette ved chaufføren, at Svend ikke bryder sig om), eller du kan køre med mig i daghjem". Svend vælger daghjemmet!!

At give disse to valg er det magtanvendelse?
Hvad gør det ved hans selvbestemmelsesret?

- Husk altid at tænke på selvbestemmelsesretten.
- Plejepersonale ser magtanvendelse som omsorg og ikke som magt.
- Hjælpen skal komme til mennesket og ikke omvendt.
- I det store og hele gør man det, man mener er bedst, men fra modtagerens syn er det ikke helt nok
- Ved vedtagelsen af magtanvendelsesreglerne var det forudsat, at der er fokus på pædagogisk udvikling, at der er åbenhed der reflekteres og dialog om svære situationer.
- Det er retssikkerheden for meget svage modtagere, og alt skal gøres med tryghed, værdighed og uden tvang.

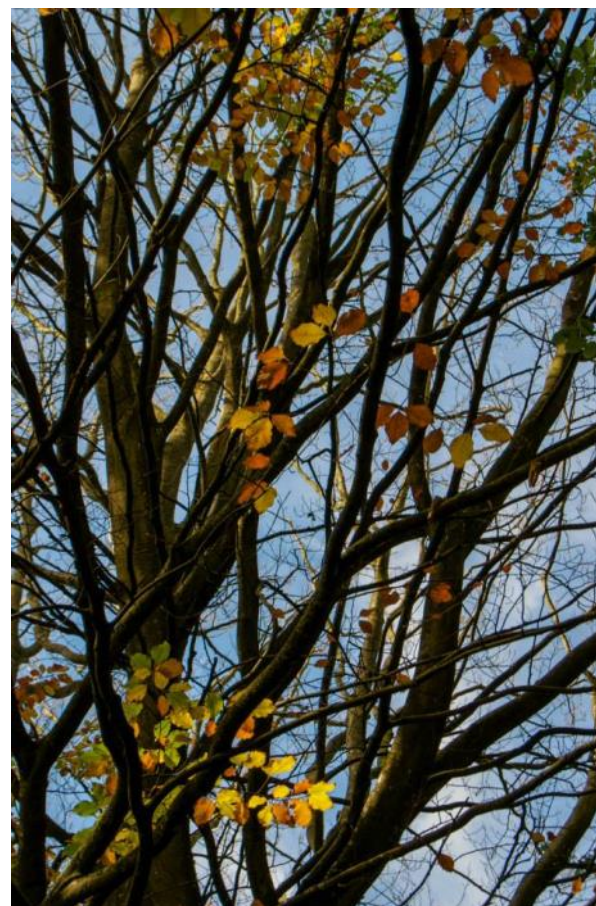

Foto: © Jeanette Frandsen